

Toetsing wet Natuurbescherming

Mekkelholt, Enschede

Eelerwoude

kleurt het landelijk gebied

Toetsing wet Natuurbescherming

Mekkelholt, Enschede

Definitief

Versie 1

Opdrachtgever

De Woonplaats
Postbus 23
7500 AA Enschede

Opdrachtnemer

Eelerwoude
Postbus 53
7470 AB Goor
T (0547) 26 35 15
F (0547) 26 33 15
E info@eelerwoude.nl
I www.eelerwoude.nl

Projectgegevens:

Projectnummer: P7680
Datum: 6-2-2017
Projectleider: Gerard Lubbers
Opgesteld: Gerard Lubbers
Gecontroleerd: Sharon Boekhout

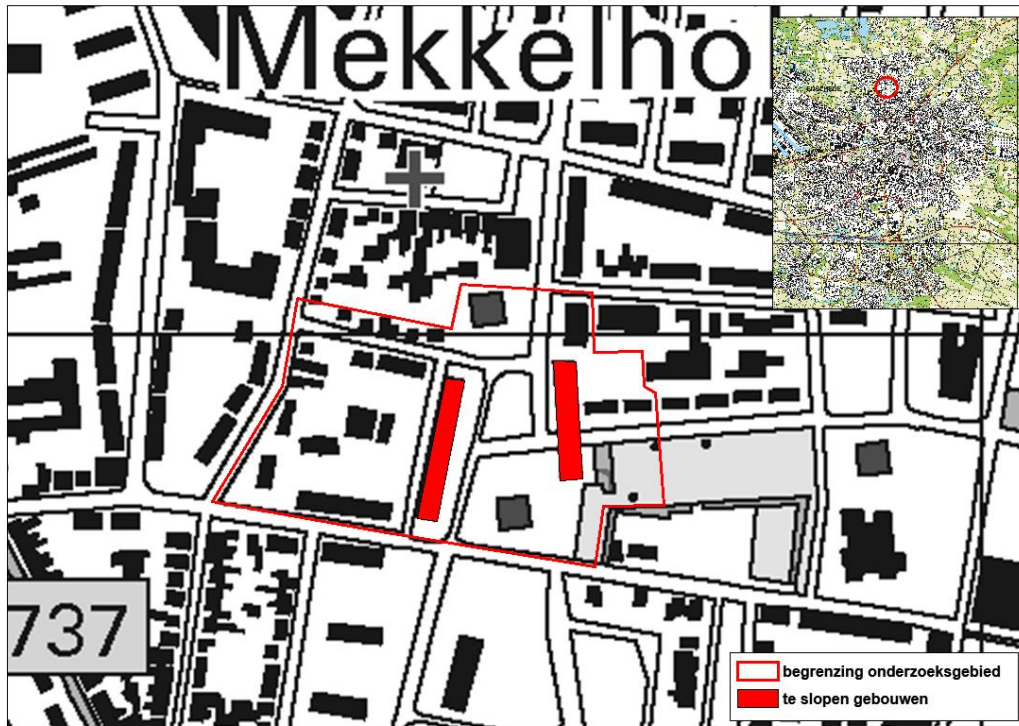
Onderzoek van Eelerwoude voldoet aan de eisen die het Ministerie van Economische Zaken stelt. Eelerwoude is lid van het Netwerk Groene Bureaus. Het Netwerk werkt aan de kwaliteit van advisering gericht op natuur, landschap, water, milieu en ruimte. Het Netwerk heeft een gedragscode die opdrachtgevers en andere belanghebbende een basis biedt om de leden aan te spreken op de kwaliteit van hun werk.

Dit onderzoek is op zorgvuldige wijze uitgevoerd, conform de geldende wet- en regelgeving ten aanzien van flora en fauna. Desondanks zal nooit een 100% volledig beeld van de aanwezige flora en fauna gegeven kunnen worden. Natuur is dynamisch, situaties kunnen veranderen.

De opmaak van dit rapport gaat uit van dubbelzijdig afdrukken.

INHOUD

1	INLEIDING	5
1.1	Aanleiding	5
2	HUIDIGE SITUATIE EN ONTWIKKELING	6
2.1	Huidige situatie	6
2.2	Voorgenomen ontwikkeling.....	6
3	NATUURWETGEVING	8
3.1	Inleiding.....	8
3.2	Bescherming van soorten	8
3.3	Bescherming van Natura 2000-gebieden	14
3.4	Bescherming van bosopstanden	14
4	NATUURBELEID	16
4.1	Natuurnetwerk Nederland / Ecologische Hoofdstructuur.....	16
5	METHODE	17
5.1	Inleiding.....	17
5.2	Veldonderzoek	17
5.3	Bureauonderzoek.....	18
6	BESCHERMDE SOORTEN	19
6.1	Inleiding.....	19
6.2	Vleermuizen	19
6.3	Overige beschermde soorten	22
7	BESCHERMDE GEBIEDEN: NATURA 2000 & BESCHERMDE BOSOPSTANDEN	24
7.1	Natura 2000-gebieden	24
7.2	Beschermde bosopstanden	24
8	BESCHERMDE GEBIEDEN: NNN	25
8.1	Natuurnetwerk Nederland.....	25
9	CONCLUSIES EN ADVIES	26
9.1	Toetsing Wet natuurbescherming afgerond	26
9.2	Verstoort geen vogels in het broedseizoen	26
9.3	Geldigheid onderzoek	27
	LITERATUURLIJST	28
	BIJLAGE 1: SOORTENLIJSTEN	29

Afbeelding 1. Ligging en begrenzing onderzoeksgebied (rode lijn) en te slopen panden (in rood). De inzet geeft de ligging van het gebied aan de noordzijde van Enschede aan (bron topografische kaart: Kadaster Emmen, 2014).

Afbeelding 2. Luchtfoto onderzoeksgebied en omgeving (Google maps, 2017).

1

INLEIDING

1.1 Aanleiding

In verband met de voorgenomen sloop en nieuwbouw van twee appartementencomplexen in de wijk Mekkelholt in Enschede is een toetsing van de plannen aan de natuurwetgeving en het natuurbeleid noodzakelijk. Met deze toetsing moet duidelijk worden hoe de ontwikkeling gerealiseerd kan worden binnen de kaders van de natuurbescherming. Uit een verkennend veldbezoek door Eelerwoude op 8 april 2016 werd duidelijk dat de aanwezigheid van beschermde, gebouwbewonende vleermuizen in de te slopen panden onvoldoende kan worden uitgesloten. Om die reden is nader veldonderzoek uitgevoerd. Deze rapportage geeft de resultaten weer, waarbij de voorgenomen sloop wordt getoetst aan de Wet natuurbescherming die sinds 1 januari dit jaar van kracht is en de voormalige Flora en faunawet vervangt.

2

HUIDIGE SITUATIE EN ONTWIKKELING

2.1 Huidige situatie

De twee te slopen appartementencomplexen liggen aan de Fazantstraat in de wijk Mekkelholt in Enschede-Noord. Ook de vrijstaande bergingen achter een van de complexen worden gesloopt. Het gaat om lage flats die zijn voorzien van een plat dak. Op de begane grond is bedrijvigheid aanwezig, de drie lagen hierboven hebben een woonfunctie. Het braakliggende terrein achter de westelijk gelegen flat richting de Mekkelholtsweg maakt onderdeel uit van de projectlocatie en bestaat uit een korte, grazige vegetatie. Ook een klein bosclement naast de oostelijk gesitueerde flat behoort tot de planlocatie. Op het moment van onderzoek waren delen van de gebouwen niet meer in gebruik en stonden leeg. Groen is beperkt tot genoemde bosclement bij de flat, de tuinen van omliggende woningen en de boomgroepen met gazon en heestervakken rond beide flats. Waterelementen zoals poelen of vijvers komen niet voor. Op en rond de gebouwen is veel (straat)verlichting aanwezig.

2.2 Voorgenomen ontwikkeling

Woningcorporatie De Woonplaats, eigenaar van de panden, is voornemens de gebouwen te slopen en op deze locatie nieuwe appartementencomplexen te ontwikkelen. Het braakliggende terrein achter een van de complexen wordt ontwikkeld ten behoeve van grondgebonden woningbouw. Het kleine bosperceel naast het oostelijk gelegen appartementencomplex wordt ontwikkeld als parkeerplaats waarbij twee oude(re) bomen blijven gehandhaafd (afbeelding 3).

Afbeelding 3. Concept-tekening herontwikkeling (De Woonplaats, 2017).

Afbeelding 4. Foto's – impressie projectgebied (Google maps, 2017).

3

NATUURWETGEVING

3.1 Inleiding

Vanaf 1 januari 2017 treedt in Nederland de Wet natuurbescherming in werking. De wet vervangt drie wetten: de Natuurbeschermingswet 1998, de Boswet en de Flora- en Faunawet. Met het van kracht worden van de nieuwe wet worden de provincies het bevoegd gezag. Alleen bij ruimtelijke ingrepen waarmee grote nationale belangen zijn gemoeid, blijft het Rijk (Ministerie van Economische Zaken) het bevoegd gezag. De Wet natuurbescherming bestaat uit drie onderdelen: de bescherming van soorten, de bescherming van Natura 2000-gebieden en de bescherming van bosopstanden.

3.2 Bescherming van soorten

3.2.1 Zorgplicht

De Wet natuurbescherming erkent de intrinsieke waarde van in het wild levende planten- en diersoorten, of de soort nu beschermd is of niet (= zorgplicht). Deze zorgplicht houdt in dat een ieder voldoende zorg in acht moet nemen voor de in het wilde levende dieren en planten, alsmede voor hun directe leefomgeving. Overtreding van de zorgplicht is niet strafbaar gesteld, maar kan door toepassing van bestuursdwang wel worden gehandhaafd.

3.2.2 Beschermingsregimes

Op het onderdeel soortbescherming deelt de Wet natuurbescherming soorten in drie beschermingsregimes in:

1. Beschermingsregime soorten Vogelrichtlijn

(alle vogels cf. artikel Vogelrichtlijn)

2. Beschermingsregime soorten Habitatrichtlijn

(soorten uit Bijlage IV Habitatrichtlijn, Bijlage I en II van het Verdrag van Bern en Bijlage II van het Verdrag van Bonn. In de bijlagen van de Verdragen van Bern en Bonn worden ook vogels genoemd).*

3. Beschermingsregime andere soorten

(soorten die uit nationaal oogpunt bescherming behoeven).

Elk van deze beschermingsregimes heeft zijn eigen verbodsbepalingen en vereisten voor vrijstelling of ontheffing van de verboden. Voor een overzicht welke soorten onder welk beschermingsregime vallen, wordt verwezen naar bijlage 1 (uitgezonderd alle vogels onder de Vogelrichtlijn).

* De brochure 'Soortenbescherming bij ruimtelijke ingrepen', versie 1.3. Ministerie van EZ, december 2016 impliceert dat de bescherming uit de Vogelrichtlijn prevaleert boven de bescherming van vogels uit de verdragen van Bonn en Bern.

3.2.3 Verbodsbepalingen

De Wet natuurbescherming gaat uit van het 'nee, tenzij-principe'. In de wet worden ten aanzien van de beschermde soorten een aantal verbodsbepalingen genoemd (afbeelding 5). De verbodsbepalingen zijn gekoppeld aan het beschermingsregime van de soort (resp. Vogelrichtlijn, Habitatrichtlijn of de groep 'Overige soorten'). Dat betekent dat deze verbodsbepalingen niet overtreden mogen worden, tenzij voor de soort(en):

- Een vrijstelling geldt
- Er gewerkt wordt met een goedgekeurde Gedragscode (feitelijk een collectieve ontheffing)
- Een ontheffing is verkregen

Om af te mogen wijken van de verbodsbepalingen (en deze toch te mogen overtreden) via een ontheffing of een vrijstelling moet aan drie criteria worden voldaan:

1. Er is geen andere bevredigende oplossing voor de handeling (=alternatievenafweging);
2. De afwijking is gebaseerd op een in de wet genoemd belang (b.v. openbare veiligheid of volksgezondheid);
3. De ingreep of handeling mag geen afbreuk doen aan en/of verslechtering betekenen voor de staat van instandhouding van de soort.

Beschermingsregime soorten Vogelrichtlijn § 3.1 Wn	Beschermingsregime soorten Habitatrichtlijn § 3.2 Wn	Beschermingsregime andere soorten § 3.3 Wn
Art 3.1 lid 1 Het is verboden in het wild levende vogels opzettelijk te doden of te vangen.	Art 3.5 lid 1 Het is verboden soorten in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te doden of te vangen	Art 3.10 lid 1a Het is verboden soorten opzettelijk te doden of te vangen
Art 3.1 lid 2 Het is verboden opzettelijk nesten, rustplaatsen en eieren van vogels te vernielen of te beschadigen, of nesten van vogels weg te nemen	Art 3.5 lid 4 Het is verboden de voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van dieren te beschadigen of te vernielen	Art 3.10 lid 1b Het is verboden de vaste voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van dieren opzettelijk te beschadigen of te vernielen
Art 3.1 lid 3 Het is verboden eieren te rapen en deze onder zich te hebben	Art 3.5 lid 3 Het is verboden eieren van dieren in de natuur opzettelijk te vernielen of te rapen	Niet van toepassing
Art 3.1 lid 4 en lid 5 Het is verboden vogels opzettelijk te storen, tenzij de storing niet van wezenlijke invloed is op de staat van instandhouding van de desbetreffende vogelsoort	Art 3.5 lid 2 Het is verboden dieren opzettelijk te verstoren	Niet van toepassing
Niet van toepassing	Art 3.5 lid 5 Het is verboden plantensoorten in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te plukken en te verzamelen, af te snijden, te ontwortelen of te vernielen	Art 3.10 lid 1c Het is verboden plantensoorten in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te plukken en te verzamelen, af te snijden, te ontwortelen of te vernielen

Afbeelding 5. Overzicht verbodsbepalingen Wet Natuurbescherming (bron: brochure 'Soortenbescherming bij ruimtelijke ingrepen', versie 1.3. Ministerie van EZ, december 2016).

Als aan (alle) drie deze vereisten voldaan is, kan een ontheffing worden verleend. Voor een aantal handelingen zijn bovendien vrijstellingen mogelijk in de vorm van een provinciale verordening of een (goedgekeurde) gedragscode .

Afbeelding 5 geeft een overzicht van de verbodsbepalingen per beschermingsregime. De verbodsbepalingen voor de groep van overige, 'nationale' soorten zijn geïnspireerd op de Habitatrichtlijn en op een aantal punten versoepeld. Zo is het opzettelijk verstoren van beschermde soorten (en hun verblijfplaatsen) uit deze groep van overige soorten niet langer verboden (in de Flora en faunawet nog wel). Wel is het nog steeds verboden om vaste verblijfplaatsen van dieren onder dit beschermingsregime opzettelijk te beschadigen of te vernielen.

Voor vogels geldt dat verstoren niet verboden is als de verstoring maar niet van wezenlijke invloed is op de staat van instandhouding van de soort (*artikel 3.1, lid 4 en lid 5*). Het beschadigen van vogelnesten tijdens het broedseizoen blijft verboden, maar het verstoren dus niet meer, tenzij er sprake is van een wezenlijke invloed op de staat van instandhouding van de specifieke soort(en). Het is aan de initiatiefnemer om zich op de hoogte te (laten) stellen, en waar nodig aan te tonen, dat de op zich verstorende activiteit geen bedreiging vormt voor de staat van instandhouding van de betreffende vogelsoort. Tot slot geldt het opzettelijk doden of vangen en het verbod om vaste verblijfplaatsen of rustplaatsen opzettelijk te vernielen of beschadigen, niet voor bosmuis, huisspitsmuis of veldmuis in of op gebouwen of de daarbij behorende erven of roerende zaken (*artikel 3.10 lid 3*).

Opzettelijkheid

In de Wet natuurbescherming is bij meer verbodsbepalingen dan onder de Flora en faunawet het opzetvereiste toegevoegd, in lijn met de artikelen van de Habitatrichtlijn en Vogelrichtlijn. In de Flora en faunawet was alleen sprake van het opzetvereiste bij verontrusting (artikel 10). Hierdoor was de Flora en faunawet strenger dan de verbodsbepalingen van de Habitatrichtlijn. Niet-opzettelijke handelingen waarbij de verbodsbepalingen overtreden worden, zijn nu niet langer verboden. Daar is van belang dat het Europees Hof van Justitie in zijn jurisprudentie heeft bepaald dat onder opzet ook voorwaardelijke opzet moet worden begrepen: *“Daarvan is sprake als iemand een handeling verricht en daarbij bewust de aanmerkelijke kans aanvaardt dat zijn gedragingen schadelijke gevolgen hebben voor een dier of plant....”*.

Afbeelding 6. Toelichting op de definitie van 'opzettelijkheid' (Bron: brochure 'Soortenbescherming bij ruimtelijke ingrepen', versie 1.3. Ministerie van EZ, december 2016).

3.2.4 Andere bevredigende oplossing(en)

De initiatiefnemer moet aantonen en beargumenteren dat er geen andere bevredigende oplossingen zijn waardoor overtreding van de verbodsbepaling(en) kan worden voorkomen, bijvoorbeeld door planaanpassing of het aanpassen van de uitvoeringsperiode. Het is aan het bevoegd gezag (doorgaans dus de provincie) om de alternatieve oplossingen te beoordelen en hierover te besluiten. De onderbouwing moet gebaseerd zijn op objectieve en controleerbare gegevens.

3.2.5 Belangen

Voor de soorten die beschermd zijn onder de Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn kan alleen ontheffing of vrijstelling worden verleend op grond van de in deze richtlijnen genoemde belangen. Voor de groep van overige, nationaal beschermde soorten wordt uitgegaan van de in de Habitatrichtlijn genoemde belangen, plus een aantal aanvullende belangen. Afbeelding 8 geeft een overzicht van deze belangen.

3.2.6 Staat van instandhouding van de soort

Tot slot moeten de effecten van de voorgenomen handeling(en) worden beoordeeld aan de staat van instandhouding (Svl) van de soort. De Svl varieert per soort en per handeling, en is niet vastgelegd in de wet. Een handeling op een zeldzame beschermde soort zal eerder leiden tot een negatief effect op de Svl dan bij een algemene soort. Belangrijk is ook de trend (aantalsontwikkeling) en de ruimtelijke verspreiding van de soort. Bij de beoordeling moet rekening worden gehouden met cumulatieve (versterkende) effecten, bijvoorbeeld door andere handelingen of ontwikkelingen in de omgeving en met reeds verleende ontheffingen voor dezelfde populaties van deze soort(en). Bij de beoordeling mogen compenserende en mitigerende (verzachtende) maatregelen worden betrokken. Het ecologische toetsingscriterium verschilt per beschermingsregime (afbeelding 7). Om te beoordelen of aan deze criteria wordt voldaan, moeten inzicht worden gegeven in:

1. De Svl (van de populatie) van de soort (in zijn natuurlijke verspreidingsgebied).
2. Het effect van de handeling of ontwikkeling op de soort.

- **Beschermingsregime soorten Vogelrichtlijn:** “De maatregelen leiden niet tot verslechtering van de staat van instandhouding van de betreffende soort”.
- **Beschermingsregime soort Habitatrichtlijn:** “Er wordt geen afbreuk gedaan aan het streven de populaties van de betrokken soort in hun natuurlijke verspreidingsgebied in een gunstige staat van instandhouding te laten voortbestaan”.
- **Beschermingsregime Overige soorten:** “Er wordt geen afbreuk gedaan aan het streven de populaties van de betrokken soort in hun natuurlijke verspreidingsgebied in een gunstige staat van instandhouding te laten voortbestaan”.

Afbeelding 7. Toelichting op de definitie ‘Staat van instandhouding binnen de verschillende beschermingsregimes) (Bron: brochure ‘Soortenbescherming bij ruimtelijke ingrepen’, versie 1.3. Ministerie van EZ, december 2016).

Voor vogels beschermd onder de **Vogelrichtlijn** kan ontheffing of vrijstelling worden verleend op grond van de volgende belangen:

- in het belang van de volksgezondheid of de openbare veiligheid;
- in het belang van de veiligheid van het luchtverkeer;
- ter voorkoming van belangrijke schade aan gewassen, vee, bossen, visserij of wateren;
- ter bescherming van flora en fauna;
- voor onderzoek en onderwijs, het uitzetten of herinvoeren van soorten, of voor de daarmee samenhangende teelt;
- om het vangen, onder zich hebben of elke andere wijze van verstandig gebruik van bepaalde vogels in kleine hoeveelheden selectief en onder strikt gecontroleerde omstandigheden toe te staan.

Voor soorten beschermd onder de **Habitatrichtlijn**, het **Verdrag van Bern** of het **Verdrag van Bonn** kan ontheffing of vrijstelling worden verleend op grond van de volgende belangen:

- in het belang van de bescherming van wilde flora of fauna, of in het belang van de instandhouding van de natuurlijke habitats;
- ter voorkoming van ernstige schade aan met name de gewassen, veehouderijen, bossen, visgronden, wateren of andere vormen eigendom;
- in het belang van volksgezondheid, de openbare veiligheid of andere dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van sociale of economische aard en met inbegrip van voor het milieu wezenlijk gunstige effecten;
- voor onderzoek en onderwijs, repopulatie of herintroductie van deze soorten, of voor de daartoe benodigde kweek, met inbegrip van kunstmatige vermeerdering van planten, of
- om onder strikt gecontroleerde omstandigheden mogelijk te maken op selectieve wijze en binnen bepaalde grenzen een beperkt, bij de ontheffing of vrijstelling vastgesteld aantal van bepaalde dieren van de aangewezen soort te vangen, onder zich te hebben, onderscheidenlijk een beperkt bij de ontheffing of vrijstelling vastgesteld aantal planten van de aangewezen soort te plukken of onder zich te hebben.

Voor **andere, 'nationaal' beschermde soorten** kan ontheffing of vrijstelling worden verleend op grond van de volgende belangen:

- de belangen die gelden voor soorten van de Habitatrichtlijn zoals hierboven genoemd;
- in het kader van de ruimtelijke inrichting of ontwikkeling van gebieden, daaronder begrepen het daarop volgende gebruik van het ingerichte of ontwikkelde gebied;
- ter voorkoming van schade en overlast, met inbegrip van schade aan sportvelden, schietterreinen, industrieterreinen, kazernes of begraafplaatsen;
- ter beperking van de omvang van de populatie van dieren, in verband met door deze dieren ter plaatse en in het omringende gebied veelvuldig veroorzaakte schade of in verband met de maximale draagkracht van het gebied waarin de dieren zich bevinden;
- ter voorkoming of bestrijding van onnodig lijden van zieke of gebrekkige dieren;
- in het kader van bestendig beheer of onderhoud in de landbouw of bosbouw;
- in het kader van bestendig beheer of onderhoud aan vaarwegen, watergangen, waterkeringen, waterstaatswerken, oevers, vliegvelden, wegen, spoorwegen of bermen, of in het kader van natuurbeheer;
- in het kader van bestendig beheer of onderhoud van landschappelijke kwaliteiten van een bepaald gebied;
- in het algemeen belang van de betreffende soort.

Afbeelding 8. Toelichting op het aspect 'wettelijk belang' per beschermingsregime) (Bron: brochure 'Soortenbescherming bij ruimtelijke ingrepen', versie 1.3. Ministerie van EZ, december 2016).

3.2.7 Voorkomen van overtreding verbodsbepalingen

In sommige situaties kunnen maatregelen worden getroffen waardoor negatieve effecten en overtreding van de verbodsbepalingen van de Wet natuurbescherming kunnen worden voorkomen. Bijvoorbeeld door de kap van bomen met broedende vogels uit te stellen tot na de broedtijd. Al kan de boom ook een nest bevatten van een vogelsoort waarbij het nest jaarrond beschermd is, waardoor overtreding niet kan worden voorkomen. Het plannen van werkzaamheden buiten de kwetsbare periode(n) van beschermde soorten is een veel toegepaste maatregel. Andere mogelijkheden om overtreding te voorkomen zijn wellicht het aanpassen van de werkvolgorde, gebruik te maken van andere apparatuur of de werkzaamheden te faseren in ruimte en tijd (zoals in het voorbeeld).

3.2.8 Vrijstellingen

Inleiding

Onder de Wet natuurbescherming is niet altijd een ontheffing nodig bij handelingen die leiden tot overtreding van de verbodsbepalingen in de wet. Dit zijn bijvoorbeeld de provinciale vrijstellingen en de gedragscodes. Ook kan er sprake zijn van een vrijstelling als de handeling is opgenomen in een beheerplan voor een Natura 2000-gebied of programma in het kader van een programmatische aanpak. Tot slot kan het Rijk voor handelingen en activiteiten waarvoor zij bevoegd gezag is een vrijstelling geven in de vorm van een Ministeriele Regeling. Vrijstellingen kunnen alleen gelden voor de verbodsbepalingen en de voorwaarden zoals genoemd bij de verschillende beschermingsregimes.

Gedragscodes

Voor regelmatig terugkerende activiteiten kan mogelijk gebruik gemaakt worden van een goedgekeurde gedragscode. Het kan gaan om handelingen in het kader van bestendig beheer en onderhoud, bestendig gebruik en ruimtelijke ontwikkeling of inrichting. Onder de Flora en faunawet zijn diverse gedragscodes opgesteld voor (sectoren van) organisaties als natuurbeheerders, waterschappen of Rijkswaterstaat. Gedragscodes worden goedgekeurd door de Minister van Economische Zaken, in overleg met de provincies en zijn na goedkeuring maximaal vijf jaar geldig. In de gedragscode is beschreven hoe zorgvuldig gewerkt wordt en welke voorwaarden en maatregelen daarbij gelden.

Provinciale verordening

Provinciale Staten kunnen vrijstelling van de verbodsbepalingen verlenen. Zo zijn met een provinciale verordening een aantal vooral algemeen voorkomende en beschermde zoogdieren als egel en rosse woelmuis vrijgesteld van de ontheffingsplicht (vooral de voormalige 'tabel 1-soorten' uit de Flora en faunawet). Door deze mogelijkheid ontstaan echter wel verschillen in de bescherming van soorten tussen de verschillende provincies.

Programmatische aanpak

De Wet natuurbescherming biedt de mogelijkheid om een programmatische aanpak toe te passen. Een dergelijk programma kan zowel door het Rijk als door provincies worden opgesteld. Onder de Flora en faunawet is reeds ervaring opgedaan onder de 'Generieke' of 'Gebiedsgerichte aanpak'. Tevens is voor een aantal grootschalige ontwikkelingen en plangebied een Generieke ontheffing verleend zoals voor de gemeente Tilburg, het

Havengebied Rotterdam en Vliegveld Twente. Het biedt de mogelijkheid om door middel van een actieve leefgebiedenbenadering te streven naar een betere verbinding tussen economie en ecologie.

Beheerplan Natura 2000-gebied

Tot slot zijn handelingen die onderdeel uitmaken van een beheerplan voor een Natura 2000-gebied of een programmatische aanpak (zoals stikstof) vrijgesteld, mits de handelingen zijn getoetst aan de criteria voor afwijking van de soortenbeschermingsregimes.

3.3 Bescherming van Natura 2000-gebieden

In Nederland zijn verscheidene natuurgebieden die een beschermd status hebben als Natura 2000-gebied. Tot 1 januari 2017 kenden we ook nog de Beschermd natuurmonumenten. Deze zijn met de komst van de Wet natuurbescherming hun beschermd status kwijtgeraakt.

Natura 2000-gebieden

Natura 2000 is een samenhangend netwerk van natuurgebieden in Europa. Natura 2000 bestaat uit gebieden die zijn aangewezen in het kader van de Europese Vogelrichtlijn (79/409/EEG) en gebieden die zijn aangemeld op grond van de Europese Habitatrichtlijn (92/43/EEG). Voor alle gebieden gelden instandhoudingsdoelstellingen. De kern van de bescherming is dat deze instandhoudingsdoelstellingen niet in gevaar mogen worden gebracht.

Activiteiten mogen geen negatieve effecten hebben op de waarden waarvoor het gebied is aangewezen. Voor activiteiten of projecten die schadelijk zijn voor de beschermd natuur geldt een vergunningplicht. Hierdoor is in Nederland een zorgvuldige afweging gegarandeerd bij projecten die gevolgen kunnen hebben voor natuurgebieden.

3.4 Bescherming van bosopstanden

Het omhakken of rooien van bossen is niet zomaar toegestaan in de wet natuurbescherming.

Onder bos wordt verstaan:

- alleen bossen die buiten de 'bebouwde kom Boswet' liggen
- alle beplantingen van bomen die groter zijn dan 10 are (1.000 m²)
- bomen in een rijbeplanting, als de rij uit meer dan 20 bomen bestaat

Indien een bos wordt gekapt, dient een melding te worden gedaan bij de betreffende provincie. Dit geldt ook voor het bij het rooien en het verrichten van handelingen die de dood of ernstige beschadiging van bomen tot gevolg hebben. Hieronder valt ook beschadiging door vee.

De gemeente stelt de grenzen van de 'bebouwde kom Boswet' bij besluit vast. Deze grenzen kunnen afwijken van de 'bebouwde kom Verkeerswet'. Het besluit wordt door de provincie goedgekeurd. De grenzen zijn bij de gemeente na te vragen.

U hoeft de voorgenomen kap van een houtopstand niet te melden als het gaat om:

- a. houtopstanden binnen de bij besluit van de gemeenteraad vastgestelde grenzen van de bebouwde kom;
- b. houtopstanden op erven of in tuinen;
- c. fruitbomen en windschermen om boomgaarden;
- d. naaldbomen, kennelijk bedoeld om te dienen als kerstbomen, indien niet ouder dan twintig jaar;
- e. kweekgoed;
- f. uit populieren of wilgen bestaande:
 1. wegbeplantingen;
 2. beplantingen langs waterwegen, en
 3. eenrijige beplantingen langs landbouwgronden;
- g. het dunnen van een houtopstand;
- h. uit populieren, wilgen, essen of elzen bestaande beplantingen die kennelijk zijn bedoeld voor de productie van houtige biomassa, indien zij:
 1. ten minste eens per tien jaar worden geoogst;
 2. bestaan uit minstens tienduizend stoven per hectare per beplantingseenheid, zijnde een aaneengesloten beplanting die niet wordt doorsneden door onbeplante stroken breder dan twee meter, en
 3. zijn aangelegd na 1 januari 2013.
- i. het vellen van houtopstanden ter uitvoering van een instandhoudingsmaatregel of een passende maatregel;
- j. het vellen van houtopstanden voor de aanleg en het onderhoud van brandgangen op natuurterreinen ;
- k. het vellen van houtopstanden en herbeplanten op een wijze die is beschreven in een goedgekeurde gedragscode;

De provincie kan u een kapverbod opleggen. Mag er wel worden gekapt, dan moet u meestal ook nieuwe bomen aanplanten. De provincie kan u hiervan ontheffing of vrijstelling verlenen. Dit hangt ervan af of er hiervoor een provinciale verordening is opgesteld. Misschien heeft u ook een omgevingsvergunning nodig. Het aanvragen van deze vergunning en het indienen van een kapmelding moet u apart van elkaar doen.

Voorwaarden

Als u bossen mag kappen, dan moet u meestal dezelfde grond herbeplanten. Dit doet u:

- op een bosbouwkundige manier
- binnen 3 jaar na het kappen van het bos
- volgens de regels van de provinciale verordening (als de provincie die hiervoor heeft opgesteld)

De provincie kan een verordening hebben opgesteld voor:

- de gegevens die u bij de melding verstrekt
- de termijn waarbinnen de melding wordt gedaan
- de wijze waarop de melding wordt gedaan
- de situatie waarin u een bos niet mag kappen
- de voorwaarden voor een herplantplicht, de vrijstelling en ontheffing daarvan

4

NATUURBELEID

4.1 Natuurnetwerk Nederland / Ecologische Hoofdstructuur

Het Natuurnetwerk Nederland (NNN) is het Nederlands netwerk van bestaande en nieuw aan te leggen natuurgebieden. In de wet heet dit de Ecologische Hoofdstructuur (EHS). Het netwerk moet natuurgebieden beter verbinden met elkaar en met het omringende agrarisch gebied. Het Natuurnetwerk is de kern van het Nederlandse natuurbeleid. De provincies zijn verantwoordelijk voor de begrenzing en de ontwikkeling van dit natuurnetwerk. In of in de directe nabijheid van de NNN/EHS geldt het 'nee, tenzij'-principe. In principe zijn er geen ontwikkelingen toegestaan als zij de wezenlijke kenmerken of waarden van het gebied aantasten.

Wanneer bij een ontwikkeling mogelijke effecten op de NNN/EHS denkbaar zijn, is het raadzaam (en in sommige gevallen noodzakelijk) een NNN/EHS-toetsing uit te voeren.

5

METHODE

5.1 Inleiding

Na een verkennend veldbezoek aan het projectgebied op 7 april 2016 bleek nader (veld)onderzoek noodzakelijk naar de groep van beschermde vleermuizen. Nader onderzoek naar andere beschermde soorten, in het bijzonder beschermde broedvogels en steenmarter, bleek niet noodzakelijk omdat de te slopen appartementencomplexen voor deze soorten geen (potentieel) geschikte verblijfplaatsen bieden. In het beselement naast het (oostelijk gelegen) appartementencomplex zijn geen nesten van jaarrond beschermde vogelsoorten, eekhoorn of verblijfplaatsen van steenmarter aangetroffen.

5.2 Veldonderzoek

Het veldonderzoek naar vleermuizen is uitgevoerd conform het geldende Vleermuisprotocol (versie 2013) door Gerard Lubbers, ecologisch adviseur bij Eelerwoude, en ecologisch deskundige conform de definitie van het Ministerie van Economische Zaken (*afbeelding 9*).

Het veldonderzoek vond plaats in de avond- en ochtendschemering onder voor vleermuizen gunstige waarneemomstandigheden (weinig wind, geen neerslag, > 10°C). In aanvulling op het Vleermuisprotocol zijn twee extra veldbezoeken gebracht om een beeld te krijgen van de mogelijke functie van de gebouwen als (massa)overwinteringslocatie. Van gewone dwergvleermuis, de meest algemene soort in een stedelijke omgeving, is uit nieuw onderzoek bekend geworden dat de dieren bij het invallen van een periode met koude, verhuizen naar goed gebufferde winterobjecten in gebouwen met veel massa, steen en beton. Aan het einde van de kraamtijd (in augustus) en bij het verhuizen tijdens vorstperiodes vertonen de vleermuizen zgn. 'zwermgedrag' rond deze winterverblijven, waar zich aantallen tot soms duizenden dieren ophouden. De twee extra veldbezoeken in augustus en januari richtten zich op dit zwermen. Tabel 1 geeft een overzicht van de uitgevoerde veldbezoeken.

veldronde	datum	soort bezoek	waarnemer	begintijd	eindtijd	weersomstandigheden
1	06-06-16	avondronde (kraam)	G. Lubbers	21.25 uur	23.10 uur	licht bew olkt, droog, w indstil, 23 graden
2	18-07-16	ochtendronde (kraam)	G. Lubbers	04.10 uur	05.15 uur	licht bew olkt, droog, w indstil, 13 graden
extra	10-08-16	avondronde (zomerzw ermen)	V. de Lenne	22.30 uur	00.00 uur	onbew olkt, droog, w indkracht 1, 12 graden
3	01-09-16	avondronde (balts)	G. Lubbers	21.25 uur	22.15 uur	licht bew olkt, droog, w indstil, 17 graden
4	14-09-16	avondronde (balts)	G. Lubbers	21.50 uur	22.30 uur	onbew olkt, droog, w indstil, 24 graden
extra	06-01-17	avondronde (w interzw ermen)	G. Lubbers	17.05 uur	17.55 uur	onbew olkt, droog, w indstil, -3 graden

Tabel 1. Overzicht onderzoeksinspanning vleermuisonderzoek.

5.3 Bureauonderzoek

Naast veldonderzoek is er een bureauonderzoek uitgevoerd waarbij gebruik is gemaakt van landelijke, provinciale en indien beschikbaar regionale verspreidingsinformatie. Ook is gebruik gemaakt van de gebiedskennis die Eelerwoude heeft opgebouwd uit inmiddels tientallen vergelijkbare onderzoek elders in Enschede en omgeving. Tot slot is de Nationale Database Flora en Fauna (NDFP) geraadpleegd, waarop Eelerwoude is geabonneerd. Het betreft de grootste database voor flora en fauna in Nederland met inmiddels bijna 100 miljoen waarnemingen.

Kader – ecologisch deskundige

Met een ecologisch deskundige wordt bedoeld een persoon die voor de situatie en soorten ten aanzien waarvan hij of zij gevraagd is te adviseren en/of te begeleiden, aantoonbare ervaring en kennis heeft op het gebied van soortspecifieke ecologie. De ervaring en kennis dienen te zijn opgedaan doordat de deskundige:

- *op HBO- dan wel universitair niveau een opleiding heeft genoten met als zwaartepunt (Nederlandse) ecologie; en/of*
- *op MBO-niveau een opleiding heeft afgerond met als zwaartepunt de Flora- en faunawet, soortenherkenning en zorgvuldig handelen ten opzichte van die soorten; en/of*
- *als ecooog werkzaam is voor een ecologisch adviesbureau, zoals bijvoorbeeld een bureau welke is aangesloten bij het Netwerk Groene Bureaus; en/of*
- *zich aantoonbaar actief inzet op het gebied van de soortenbescherming en is aangesloten bij en werkzaam voor de daarvoor in Nederland bestaande organisaties (zoals bijvoorbeeld Zoogdiervereniging, RAVON, Stichting Das en Boom, Vogelbescherming Nederland, Vlinderstichting, Natuurhistorisch Genootschap, KNNV, NJN, IVN EIS Nederland, FLORON, SOVON, STONE, Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten, De Landschappen en Stichting Beheer Natuur en Landelijk Gebied; en/of*
- *zich aantoonbaar actief inzet op het gebied van de soortenmonitoring en/of – bescherming.*

Afbeelding 9. Definitie van een ecologisch deskundige (Rijksdienst voor Ondernemend Nederland/ Ministerie van Economische Zaken, 2015).

6

BESCHERMDE SOORTEN

6.1 Inleiding

Dit hoofdstuk beschrijft de resultaten van het onderzoek op het aspect beschermde soorten en beoordeelt eventuele effecten van de voorgenomen plannen op deze soorten in het kader van de Wet natuurbescherming. Met het verkennende veldbezoek ('Quickscan') op 7 april kon aanwezigheid van beschermde soorten in en direct rond de twee te slopen appartementencomplexen en andere ontheffingsplichtige soorten worden uitgesloten, met uitzondering van vleermuizen. In de nu volgende teksten wordt het nadere veldonderzoek naar vleermuizen gerapporteerd en worden eventuele effecten van de voorgenomen sloop op eventueel andere aanwezige, beschermde soorten besproken in paragraaf 6.3 'Overige beschermde soorten'.

6.2 Vleermuizen

Voorkomen en functie

Er zijn tijdens het veldonderzoek drie vleermuissoorten binnen het onderzoeksgebied vastgesteld: gewone dwergvleermuis, laatvlieger en rosse vleermuis. Verspreidingskaarten met alle waarnemingen per soort worden weergegeven in de afbeeldingen 10 tot en met 12.

De gewone dwergvleermuis is, zoals gebruikelijk in een stedelijke omgeving, de meest waargenomen en meest talrijke soort. Verspreid over het onderzoeksgebied zijn per veldbezoek een tiental foeragerende dieren waargenomen. Er zijn in de te slopen gebouwen geen verblijfplaatsen aangetroffen, wel in de directe omgeving van de appartementencomplexen (afbeelding 10). Uit de woning aan de Koolmeesstraat 17 zijn op 6 juni tenminste 32 uitvliegende dwergvleermuizen vastgesteld (locatie 1). Het gaat om een minimum aantal omdat de telling is afgebroken om die avond ook nog andere gebiedsdelen te kunnen onderzoeken. Het aantal dieren en het tijdstip midden in de kraamperiode van de soort, wijzen op de aanwezigheid van een vrij grote kraamverblijfplaats.

Rond de flats aan de van de Fazantstraat en Dr. Van Damstraat werden op 18 juli kleine aantallen dwergvleermuizen aangetroffen die zwermden rond de muren van de gebouwen (locaties 2 en 3). Bij de flat aan de Dr. Van Damstraat (locatie 3) ging het om tenminste 2 locaties en respectievelijk 1 en 3 dieren. Op 14 september werden hier opnieuw 3 zwermdende dwergvleermuizen vastgesteld. Tot slot werden op 6 juni tenminste 3 dwergvleermuizen waargenomen rond de woning aan de Hulsmaatstraat (locatie 5) en 1 exemplaar bij een woning aan de Mekkelholtsweg (locatie 4). Gewone dwergvleermuizen

maken gebruik van een netwerk van zomerverblijfplaatsen en overwinteringslocaties in gebouwen (met name in spouwmuren). Tijdens streng(er) winterweer verhuizen de dieren naar zgn. 'massa winterverblijfplaatsen'. Dit gedrag is nog maar enkele jaren bekend. Omdat de te slopen complexen in principe voldoen aan de kenmerken van zo'n massawinterverblijf zijn twee extra veldbezoeken uitgevoerd. Hieruit is naar voren gekomen dat de te slopen gebouwen geen functie hebben als overwinteringslocatie. Foeragerende dwergvleermuizen zijn verspreid over het onderzoeksgebied waargenomen. Er is geen sprake van belangrijke foerageergebieden. Ook zijn er geen vliegroutes vastgesteld.

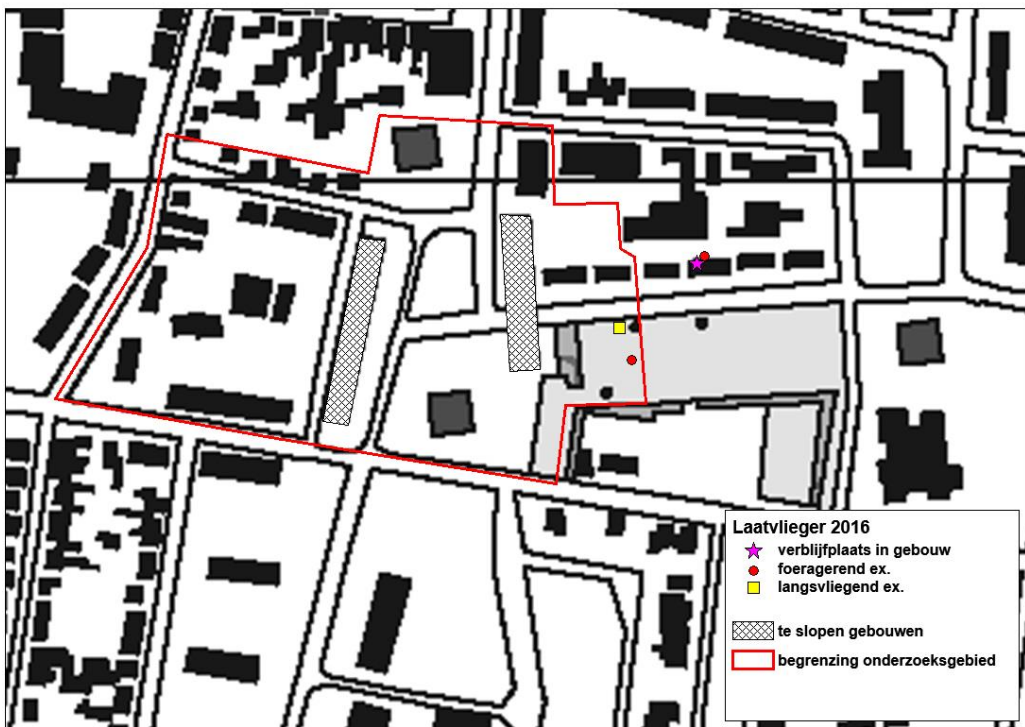
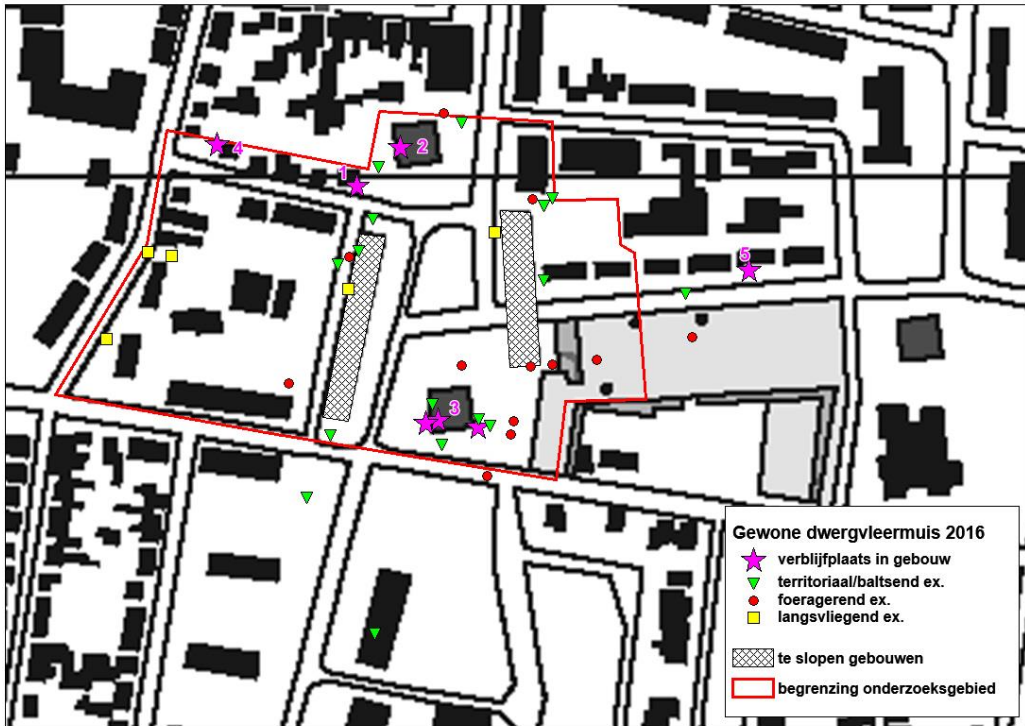
De waarnemingen van laatvlieger zijn opmerkelijk. De laatvlieger is een wat minder algemene, gebouwbewonende soort die vooral in dorpen en de (groene) randen van steden voorkomt. De soort is van verschillende locaties in Enschede bekend, maar ontbreekt richting centrum. Op 6 juni zijn tenminste 3 foeragerende laatvliegers waargenomen in het kleine plantsoen tussen de Hulstraat en Dr. Van Damstraat. Het parkje heeft een functie als 'voorverzamelplaats' waar de vleermuizen kort na het uitvliegen uit hun verblijfplaats, korte tijd gezamenlijk foerageren en zich vervolgens verspreiden over het gebied. Een verblijfplaats moet aanwezig zijn in één of meerdere woningen aan de Hulstraat. De soort is alleen op 6 juni waargenomen. Het ging om slechts enkele dieren. Gelet op het aantal dieren en het tijdstip van de waarneming gaat het vermoedelijk om een klein groepje mannetjes en een functie als zomerverblijfplaats. Er zijn geen indicaties dat de locatie een functie heeft als kraamverblijfplaats. Het plantsoen/parkje sluit aan op groenstructuren richting het buitengebied van Enschede. Vermoedelijk is dat de reden dat soort nog zo ver richting centrum voorkomt. De omgeving van de te slopen flats heeft voor de laatvlieger overigens geen functie.

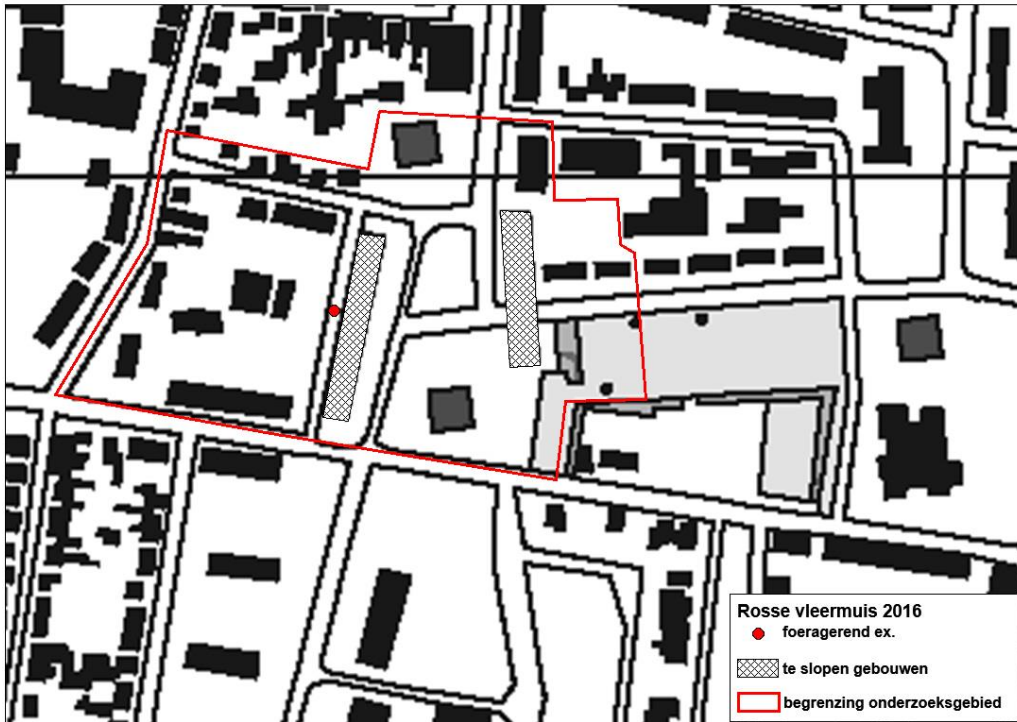
Tot slot is op 18 juli een exemplaar van de rosse vleermuis waargenomen die korte tijd boven het plangebied foerageerde. Het is een vrij algemene soort die in Enschede op diverse plaatsen voorkomt, vooral in een bosrijke omgeving. De rosse vleermuis maakt jaarrond gebruik van boomholten als verblijfplaats en vliegt 's nachts vele kilometers op zoek naar voedsel. Het onderzoeksgebied vormt voor de soort een marginaal voedselgebied omdat voedselrijke bossen of waterelementen ontbreken. Aanwezigheid van verblijfplaatsen in de te slopen gebouwen of in de bomen van het bouselement bij de flat kan worden uitgesloten. Het onderzoeksgebied heeft voor de soort geen (bijzondere) functie.

Effecten en ontheffing

Met de sloop van de twee appartementencomplexen en de kap van een aantal bomen in het bouselement zijn geen (negatieve) effecten te verwachten op de groep van beschermde vleermuizen. Er zijn geen verblijfplaatsen vastgesteld in de te slopen gebouwen of te kappen beplanting en de appartementencomplexen en hun directe omgeving hebben geen functie als belangrijke vliegroute of foerageergebied. Nader onderzoek is niet noodzakelijk.

Conclusie: Nader onderzoek of het aanvragen van een ontheffing is voor beschermde vleermuizen niet noodzakelijk

Afbeelding 10 t/m 12. Verspreidingskaarten met waarnemingen van gewone dwergvleermuis, laatvlieger en rosse vleermuis.

6.3 Overige beschermde soorten

Voorkomen en functie

Het verkennend veldbezoek op 7 april en de diverse veldbezoeken ten behoeve van het nadere onderzoek naar vleermuizen maakten duidelijk dat de te slopen gebouwen en hun directe omgeving geen functie of betekenis hebben voor de groep van overige beschermde soorten, in het bijzonder voor gebouwbewonende soorten als huismus, gierzwaluw en steenmarter. Wel zijn op het braakliggende terrein achter een van de flats enkele konijnen waargenomen. In het boselement naast het oostelijk gelegen flat zijn enkele algemene broedvogels waargenomen zoals pimpelmees, merel en houtduif. Er zijn geen nesten aanwezig van vogelsoorten die hier jaarrond gebruik van maken. Ook zijn er geen nesten of verblijfplaatsen aangetroffen van andere beschermde soorten zoals steenmarter en eekhoorn.

Beide appartementencomplexen waren tijdens het onderzoek deels in gebruik als woning en/of bedrijf en bieden ogenschijnlijk geen mogelijkheden voor een soort als steenmarter om zich in een van leegstaande ruimtes te vestigen. Hetzelfde geldt voor de huismus, een jaarrond beschermde broedvogel die op veel plaatsen in Enschede voorkomt, in relatie tot mogelijke nestlocaties. Ook voor de jaarrond beschermde gierzwaluw bieden de panden geen mogelijkheid als nestlocatie. Er zijn geen beschermde plantensoorten aangetroffen. Gelet op de aanwezige terreintypen, het beheer en de functie van het plangebied kan aanwezigheid van beschermde plantensoorten worden uitgesloten.

Effecten en ontheffing

Een beoordeling van effecten is niet relevant aangezien in en direct rond de te slopen complexen, omdat behalve vleermuizen en enkele algemene broedvogels geen beschermde en/of ontheffingsplichtige soorten voorkomen. Een aandachtspunt is wel de aanwezigheid van broedende vogels rond de te slopen gebouwen en in het deels te kappen bosclement. Geadviseerd wordt om versturende werkzaamheden zoveel mogelijk buiten het broedseizoen (globaal de periode van maart tot half juli) uit te voeren. Indien dit niet mogelijk of wenselijk is kan vestiging van broedende vogels mogelijk (tijdelijk) worden voorkomen, bijvoorbeeld door voorafgaand aan het broedseizoen beplanting te verwijderen of door maaien laag te houden. Het vernielen van (bewoonde) nesten is namelijk niet toegestaan!

Conclusie: Nader onderzoek of het aanvragen van een ontheffing is voor de groep van overige beschermde soorten, (in het bijzonder voor gebouwbewonende soorten als huismus, gierzwaluw en steenmarter), niet aan de orde. Bij uitvoering van werkzaamheden in het broedseizoen (globaal van maart tot half juli) moet verstoring of vernieling van vogelnesten of broedende vogels worden voorkomen.

7

BESCHERMDE GEBIEDEN: NATURA 2000 & BESCHERMDE BOSOPSTANDEN

7.1 Natura 2000-gebieden

Het plangebied maakt geen onderdeel uit van beschermd Natura 2000-gebied. Het Lonnekermeer is het meest nabij gelegen Natura 2000-gebied. Gezien de aard van de werkzaamheden, de invulling van het tussenliggende gebied en de instandhoudingsdoelen voor deze gebieden wordt een toetsing aan het gebiedsbeschermingsaspect van de Wet natuurbescherming niet noodzakelijk geacht.

7.2 Beschermd bosopstanden

Ten behoeve van de voorgenomen ontwikkeling (sloop en nieuwbouw) is de kap van bomen of houtopstanden niet aan de orde. Een nadere toelichting of melding in het kader van beschermd bosopstanden is in dit kader niet relevant.

8

BESCHERMDE GEBIEDEN: NNN

8.1 Natuurnetwerk Nederland

Het plangebied maakt geen onderdeel uit van het Natuurnetwerk Nederland (NNN) en grenst hier ook niet aan. Een nadere toetsing omdat de natuur- en landschapswaarden of wezenlijke kenmerken en waarden van de NNN worden aangetast is niet aan de orde.

9

CONCLUSIES EN ADVIES

9.1 Toetsing Wet natuurbescherming afgerond

De voorgenomen sloop van de twee appartementencomplex en de nieuwbouw leidt niet tot consequenties in het kader van de Wet natuurbescherming. Nader onderzoek of het aanvragen van een ontheffing op het aspect soortenbescherming wordt niet noodzakelijk geacht. De aspecten gebiedenbescherming (Natura 2000) en bescherming van bosopstanden zijn niet relevant in het kader van de voorgenomen ontwikkelingen, van eventuele effecten op het Natuurnetwerk Nederland (NNN) is evenmin sprake. Samengevat wordt geconcludeerd dat de Wet natuurbescherming de uitvoerbaarheid van de voorgenomen plannen niet in de weg staat.

9.2 Verstoor geen vogels in het broedseizoen

Hoewel in de te slopen panden geen (broed)vogels zijn aangetroffen kan de voorgenomen sloop en nieuwbouw wel effect hebben op broedende vogels en hun nesten in de omgeving. Geadviseerd wordt om versturende werkzaamheden zoveel mogelijk buiten het broedseizoen (globaal de periode van maart tot half juli) uit te voeren. Het vernielen van in gebruik zijnde vogelnesten is niet toegestaan. De kap van een aantal bomen en onderbegroeiing in het kleine bouselement naast de flat kan dus niet in deze periode plaatsvinden. Indien dit niet uitvoerbaar is kan vestiging van broedende vogels mogelijk (tijdelijk) worden voorkomen, bijvoorbeeld door de beplanting voor de start van het broedseizoen te verwijderen en ruigten door maaien laag te houden. Een meer positieve maatregel is het (al dan niet tijdelijk) ophangen van nestkasten op plaatsen waar de vogels en de werkzaamheden geen hinder van elkaar ondervinden. Een meer permanente en duurzame oplossing is het realiseren van nieuwe verblijfplaatsen. Voor vogels is het achterwege laten van zgn. 'vogelschroot' en toepassen van zgn. 'vogelvides' voor een soort als huismus een goede maatregel. Een andere maatregel is het ophangen of inmetelen van nestkasten voor een typische, maar steeds zeldzamere stadsvogel als de gierzwaluw. Een positieve maatregel voor vleermuizen in gebouwen is de toepassing van inbouwkasten of simpelweg het toegankelijk houden van de spouwmuur via ventilatieopeningen in de buitenmuren. Geadviseerd wordt om bij het toepassen van nieuwe (buiten) verlichting gebruik te maken van strooilichtbeperkende armaturen (om verlichting van de omgeving te voorkomen) en voor vleermuizen bij voorkeur amberkleurige verlichting toe te passen.

Afbeelding 13. Voorbeeld van de 'vogelvide': een combinatie tussen de toepassing van zgn. 'vogelschroot' en nestuitsparingen voor vogels als huismus (Bron: Vogelbescherming Nederland).

9.3 Geldigheid onderzoek

Dit onderzoek is uitgevoerd conform de landelijk geldende richtlijnen. Het bevoegd gezag (provincie) hanteert de volgende definitie voor de geldigheid van onderzoeken naar beschermde soorten:

“ Onderzoeksgegevens mogen maximaal 3 jaar oud zijn in gebieden waar weinig of geen ruimtelijke of kwalitatieve veranderingen zijn opgetreden in de afgelopen drie jaar. In gebieden waar dit niet voor geldt, moeten de gegevens recenter zijn.”

Voor onderzoeken waar alleen algemeen voorkomende soorten, de overige beschermde soorten van de wet Natuurbescherming aan de orde zijn, mag worden volstaan met een geldigheid van 5 jaar. Waarbij ook geldt dat er in die periode weinig of geen ruimtelijke of kwalitatieve veranderingen optreden.

Dit rapport gaat in op de effecten van de ontwikkeling zoals beschreven in hoofdstuk 2.2. Wijzigingen of aanpassingen in de ontwikkeling kunnen tot andere conclusies ten aanzien van de effecten op beschermde soorten leiden.

LITERATUURLIJST

- Kadaster (2014). *Topografische Kaart Nederland - 1:25.000*. Emmen, Kadaster.
- Landschapsbeheer Flevoland (2011). *Vleermuisvriendelijk bouwen. Een handreiking voor huiseigenaar, architect en beleidsmedewerker*. Een samenwerking tussen Landschapsbeheer Flevoland, Zoogdiervereniging en Tauw bv. Landschapsbeheer Flevoland, Lelystad.
- Limpens, H. , K. Mostert en W. Bongers (1997). *Atlas van de Nederlandse Vleermuizen*. Utrecht: KNNV Uitgeverij.
- Limpens, H., P. Twisk & G. Veenbaas (2004). *Met vleermuizen overweg. Brochure over vleermuizen en de wijze waarop bij planning, aanleg, reconstructie en beheer van wegen praktische invullingen kan worden gegeven aan de wettelijke zorgplicht voor vleermuizen*. Dienst Weg- en Waterbouwkunde, Delft / Zoogdiervereniging, Arnhem.

Natura 2000: - www.synbiosys.alterra.nl/natura2000

Soortinformatie: - www.ndff.nl

BIJLAGE 1: SOORTENLIJSTEN

Beschermde soorten onder de Habitatrictlijn

<u>Zoogdieren</u>	Griend	Boszandoog
Bever	Grijze dolfijn	Donker pimpernelblauwtje
Hamster	Hille (Butskop)	Grote vuurvliender
Hazelmuis	Kleine zwaardwalvis	Moerasparelmoervliender
Lynx	Narwal	Monarchvliender
Noordse woelmuis	Noordse vinvis	Pimpernelblauwtje
Otter	Orca	Teunisbloempijlstaart
Wolf	Potvis	Tijmblauwtje
Wilde kat	Spitsdolfijn van Gray	Zilverstreepphooibeestje
	Tuimelaar	
<u>Vleermuizen</u>	Walrus	<u>Kevers</u>
Bechsteins vleermuis	Witflankdolfijn	Brede geelrandwaterroofkever
Bosvleermuis	Witsnuitdolfijn	Gestreepte waterroofkever
Brandts vleermuis	Witte Dolfijn	Heldenbok
Franjestaart		Juchtleerkever
Gewone baardvleermuis	<u>Amfibieën</u>	Vermiljoenkever
Gewone dwergvleermuis	Boomkikker	
Gewone grootoorvleermuis	Geelbuikvuurpad	<u>Libellen</u>
Grijze grootoorvleermuis	Heikikker	Bronslibel
Grote hoefijzerneus	Kamsalamander	Gaffellibel
Grote rosse vleermuis	Knoflookpad	Gevlekte witsnuitlibel
Ingekorven vleermuis	Poelkikker	Groene glazenmaker
Kleine dwergvleermuis	Rugstreepad	Mercuurwaterjuffer
Kleine hoefijzerneus	Vroedmeesterpad	Noordse winterjuffer
Laatvlieger		Oosterlijke witsnuitlibel
Mopsvleermuis	<u>Reptielen</u>	Rivierrombout
Noordse vleermuis	Gladde slang	Sierlijke witsnuitlibel
Rosse vleermuis	Muurhagedis	
Ruige dwergvleermuis	Zandhagedis	<u>Overigen</u>
Tweekleurige vleermuis		Bataafse stroommossel
Vale vleermuis	<u>Schildpadden</u>	Platte schijfhoren
Watervleermuis	Dikkopschildpad	Oeveraas (haften)
	Kemps' zeeschildpad	
<u>Walvisachtigen</u>	Lederschildpad	<u>Planten</u>
Bruinvis	Soepschildpad	Drijvende waterweegbree
Bultrug		Groenknolorchis
Dwergpotvis	<u>Vissen</u>	Kruipend moerasscherm
Dwergvinvis	Houting	
Gestreepte dolfijn	Steur	
Gewone dolfijn		
Gewone spitsdolfijn	<u>Vlinders</u>	
Gewone vinvis	Apollovlinder	

Beschermde overige, Nationale soorten (bijlage in de wet**Natuurbescherming**

Zoogdieren	Hazelworm	Kevers
Aardmuis	Levendbarende hagedis	Vliegend hert
Boommarter	Ringslang	
Bosmuis		Planten
Bunzing	Vissen	Akkerboterbloem
Damhert	Beekdonderpad	Akkerdoornzaad
Das	Beekprik	Akkerogentroost
Dwergmuis	Elrits	Beklierde ogentroost
Dwergspitsmuis	Europese rivierkreeft	Berggamander
Edelhert	Gestippelde alver	Bergnactorchis
Eekhoorn	Grote modderkruiper	Blaasvaren
Egel	Kwabaal	Blauw guichelheil
Eikelmuis		Bokkenorchis
Gewone bosspitsmuis	Dagvlinders	Bosboterbloem
Gewone zeehond	Aardbeivlinder	Bosdravik
Grote bosmuis	Bosparelmoervlinder	Brave hendrik
Grijze zeehond	Bruin dikkopje	Brede wolfsmelk
Haas	Bruine eikenpage	Breed wollegras
Hermelijn	Donker pimperlblauwtje	Bruinrode wespenorchis
Huisspitsmuis	Duinparelmoervlinder	Dennenorchis
Konijn	Gentiaanblauwtje	Dreps
Molmuis	Grote parelmoervlinder	Echte gamander
Ondergrondse woelmuis	Grote vos	Franjementiaan
Ree	Grote vuurvlinder	Geelgroene wespenorchis
Rosse woelmuis	Grote weerschijnvlinder	Geplooid vrouwenmantel
Steenmarter	Iepenpage	Getande veldsla
Tweekleurige bosspitsmuis	Kleine heivlinder	Gevlekt zonneroosje
Veldmuis	Kleine ijsvogelvlinder	Glad biggenkruid
Veldspitsmuis	Kommavvlinder	Gladder zegge
Vos	Pimperlblauwtje	Groene nachtorchis
Waterspitsmuis	Sleedoornpage	Groensteel
Wezel	Spiegeldikkopje	Groot spiegelklokje
Wild zwijn	Veenbesblauwtje	Grote bosaardbei
Woelrat	Veenbesparelmoervlinder	Grote leeuwenklauw
	Zilveren maan	Honingorchis
Amfibieën		Kalkboterbloem
Alpenwatersalamander	Libellen	Kalketrip
Bruine kikker	Beekrombout	Karhuizeranjer
Gewone pad	Bosbeekjuffer	Karwijselie
Kleine watersalamander	Donkere waterjuffer	Kleine ereprijs
Meerkikker	Gevlekte glanslibel	Kleine Schorseneer
Middelste groene kikker	Gewone bronlibel	Kleine wolfsmelk
Vinpootsalamander	Hoogveenglanslibel	Kluwenklokje
Vuursalamander	Kempense heidelibel	Knollathyrus
	Speerwaterjuffer	Kruiptijm
Reptielen		Lange zonnedaauw

Adder		Liggende ereprijs
-------	--	-------------------

Planten		
Moerasgamander	Schubvaren	Veenbloembies
Muurbloem	Schubzegge	Vliegenorchis
Naakte lathyrus	Smalle raai	Vroege ereprijs
Naaldenkervel	Spits havikskruid	Wilde averuit
Pijlscheefkalk	Steenbraam	Wilde ridderspoor
Roggelelie	Stijve wolfsmelk	Wilde weit
Rood peperboompje	Stofzaad	Wolfskers
Rozenkransje	Tengere distel	Zandwolfsmelk
Ruw parelzaad	Tengere veldmuur	Zinkviooltje
Scherpkruid	Trogamander	Zweedse kornoelje